

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

25. De intentione siue Proposito, qui est Actus voluntatis Elicitus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

rere, quia cogitamus bonum, vel malum nobis inesse, licet non in sit. præterita bona, dum memoria repetuntur, solent oblectare: & futurum bonum, dum speratur, delectat: quod est dicere oblectari nos memoria, & cogitatione boni præteriti, & spe futurorum bonorum. Animaduertendum est, id esse verum, quod Aristoteles docuit delectationem non capi nisi facultas sit bene affecta, & nisi obiectum sit pulchrum, & nobis maxime conueniens: & propterea nos tristitia afficimur vel ex hoc, quod sumus male affecti, quales sunt ægri, & malè valentes, vel ex hoc, quod res obiecta est nobis incommoda, & noxia. Cæterum de delectatione lib. 3. susus agemus.

Secundò queritur, Quidnam sit actus fruendi in voluntate. Respondeo, Actum fruendi ad delectationem pertinere. Sed est animaduertendum, aliquos Theologos Sot. in 4. d. 49. q. 1. art. 1. docuisse, frui esse actum rationis, eo quod Aug. lib. 1. de doct. Christ. cap. 32. 33. lib. de moribus Eccles. cap. 3. aliquando tradiderit, frui aliqua re, esse eam videre: & frui esse præsto habere quod amas. Sed re vera actus fruendi ad voluntatem spectat, vt est cõsentiens Theologorum opinio: & Augustinus frui dixit esse videre, non quia putauerit esse videre secundum naturam suam, sed secundum causam & originem, quia ex hoc quod videmus aliquid, eo fruimur, & sæpe res non per naturas earum, sed per causas explicamus, & definimus. Itè Scotus existimat frui esse amare rem præsentem, eo quod Augustinus doceat frui, esse amore inhaerere alicui rei propter ipsam. Sed verius est quod S. Tho. 1. 2. q. 11. art. 1. & communiter cæteri Theologi tradiderunt, frui esse delectari suauiter & iucunde: vt ex Augustino alijs in locis facillè & manifestè colligitur. Item animaduertendum est, Theologos Augustinum secutos accepisse actum fruendi aliter, atq; apud Philosophos accipitur. Augustinus enim in voluntate duos actus distinguit, actum fruendi, & vtendi: actum fruendi docet esse erga bonum, quod tanquam vltimus finis omnium expetitur, ita vt propter ipsum cætera omnia appetantur, ipsum verò non referatur in aliud. Quare, ait Augustin. loco præcitato, lib. 1. de doct. Christ. cap. 33. solo Deo nobis esse fruendū, quia Deus propter se ipsum expeti debet; at cætera propter ipsum: actum verò vtendi idem Augustinus affirmat esse circa bonum, quod propter vltimum finem optatur: & propterea docet pro creatis rebus, & bonis vti nos debere, non frui, quia nullum bonum creatum est, quod possit tanquam vltimus finis hominis desiderari, & expeti. Ex quo colligit Augustinus peccatum esse, si bonis creatis fruamur, aut si Deo vtamur, quoniam rectus voluntatis ordo in vtroque peruertitur: & ob id ipsis etiam virtutibus frui nõ possumus, sed vt. quamuis virtutes dicantur expeti & amari propter se: sed hoc intelligitur, non quod amentur vt vltimus finis simpliciter; sed ob id, quod ex non expetantur propter aliud minus bonum concupitum. Item propterea ea quod tanquam bona iucunda & pulchra per se, & honesta diligantur, vt docet Magister. At verò apud Philosophos, actus fruendi est quedam delectationis species; ita vt sit quedam delectatio, quatenus cū iucunditate & iuuaitate percipitur tan-

quam fructus dulcissimus, qui ex arbore cum voluptate colligitur. Sicut igitur spes est desiderium cum certa fiducia assequendi id, quod optatur; sic actus fruendi est delectatio cum certa suauitate percepta: & sicut delectatio est finis, & boni, quod propter se expetitur & amatur: sic actus fruendi est finis, non eius, quod est ad finem, & est finis vt propter se concupitur & amati: quale est bonum, iucundum, pulchrum vel honestum.

Cap. XXV.

De intentione siue proposito, qui est actus voluntatis elicitus.

PRIMO queritur, Quid sit actus intentio in voluntate. Respondeo, esse actum quo voluntas fertur in bonum tanquam in terminum, & finem aliorū, quæ appetuntur propter ipsum: quan docunque enim voluntas appetit bonum vt finem, & terminum obtinendum per aliqua, quæ ducunt ad finem, dicitur finem illum intendere. nam intendere, proprie est velle per aliquid in aliud peruenire: intentionem Cicero propositum dicit, sed vt hoc nomine intètio, vt Philosophorum, & Theologorum more clarius loquar.

Secundò queritur, Intentio quot modis accipiat a Theologis. Respondeo, accipi bifariam: Primò vt latè patet, & est actus, quo voluntas quippiam vult: nam eo ipso tedit in ipsum, quod vult: & hoc modo omnis actus voluntatis dicitur intentio. Secundo modo accipitur vt est actus quo voluntas appetit finem, vt per aliqua assequendum, tunc enim vult ad finem sibi propositū per aliqua peruenire, & ita accipitur in præsentia.

Tertio queritur, An intètio sit actus solius voluntatis. Bonæ natura videtur asserere esse actum voluntatis, & rationis, cæteri docent esse actum solius voluntatis. Sed respondeo, substantia & re ipsa esse actum voluntatis, sed origine & causa esse actum rationis, quoniam est actus voluntatis ex intellectu dirigente, & referente ad finem, vt per aliqua idonea, & accommodata remedia cõsequendum.

Quarto queritur, quare Matth. 6. intentio in rebus agendis dicitur oculus, & lumen: *Lucerna corporis tui est oculus tuus: Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen, quod in te est, tenebrae sunt: ipse tenebrae quante erunt?* Glossa exponit oculum, & lumen, id est, intentionem. Respondeo, eatenus dici lumen, & oculū, quatenus ex intètio finis dirigitur electio eorum, quæ nos ducunt ad finem, vt inferius explicabo.

Quinto queritur, quænam mentis, siue rationis cognitio præcedat actū intentionis; Respondeo, Commune esse omnium actuum voluntatis, vt sequantur post aliquam mentis, & rationis notitiam, vt præcedentem, & dirigentem ipsam voluntatem; Voluntas enim non fertur, nisi in rem cognitam rationis intelligentia iudicatam: intentionem igitur voluntatis præcedit cognitio, & iudicium, quo perspicitur bonum tanquam finis, & terminus per ea, quæ nos ducunt ad finem, obtinendus, hoc est præcedit notitia rationis, quæ ostendit finem, & alia in ipsum relata. Quare in hoc actu intentionis, finis habet perfectam rationem si-

Ric. 1. d. 1.
a. 2. q. 1. Bo
nau 1. d. 1.
ar. 2. q. 2.
Duran. q. 1.
Ocham. et
Gabriel. q.
3. Argent. 1.
d. 1. q. 1. ar.
2. Scot. 1. d.
1. q. 3. Gre.
1. d. 1. q. 2.
art. 3.
Aug. lib. 1.
de doctri.
Christ. c. 3.
4. & 5. &
ex eo Ma
gistr. 1. d. 1.

Aug. li. 83.
ques. q. 30.

Magistr. 1.
d. 1.

De inten
tione S.
Tho. 1. 2. q.
12. Bonau.
2. d. 38. a. 2.
q. 1. & 2.
Richard. 2.
d. 38. a. 3. q.
1. 2. 3. Du
ran. 2. d. 38
q. 2. Gabr.
& Greg. 2.
d. 38. q. 1.

Bonau. li.
co citat.

nem finis, hoc est, causæ quæ mouet, vt finis iuxta placita Philosophorum: nam perfecta ratio finis est, vt sit id, cuius gratia aliquid fit, aut propter quod alia appetuntur. In actibus autem simplicibus voluntatis, qui sunt velle, amare, delectari, frui, nõ habet perfectam rationem finis bonum, quod amatur, quia solum in hisce actibus bonum dicitur finis, eo quod appetitur propter se, veluti cum bonum iucundum, pulchrum, vel honestum amore prosequimur: licet nihil aliud ad ipsum relatum appetamus.

Sexto queritur, An possit quis simul plures fines intendere; Respondeo, rem esse plane competentem, posse nos simul plures fines intendere, quando vnus ex illis, vel suapte natura fertur in alterum, vel saltem à nobis appetitur propter alium finem. vt si quis optet obitum Titij, vt eius hæreditatem obtineat: Est enim naturæ ordo inter fines talis, vt vnus sit suapte natura superior altero. Præterea etiam quando fines sunt omnino inter se diuersi, vt vnus non sit propter alterum, possumus nos simul æque eos fines intendere, ita vt vnum non referamus in alium: potest enim quis quippiam agere, vt æque Titio, & Caio placeat, vel vt Petri, & Ioannis æqualiter benevolentiam sibi conciliet. Ex quo efficitur, vt possit quis detestari lethale peccatum, quatenus cum recta ratione pugnat; quatenus diuinæ legi aduersatur; Deum ipsum offendit: & sempiternæ felicitatis detrimentum adfert: & supplicium meretur æternum: simul enim omnes huiusmodi fines ratione cogniti possunt voluntatem nostram permouere, vt nostrorum nos peccatorum poeniteat. Sic etiam amor in Deum excitat, & impellit nos, vt peccata & scelera detestemur. Pari ratione quis aliquando appetit beneficium, aut pensionem Ecclesiasticam, dignitatem, aut aliam officij administrationem, tum vt Deo inferuiat, & communi Ecclesiæ, & Christianæ reipublicæ salutis consulat: tum vt habeat vnde se, & suos alere, & sustentare commode possit.

Septimo queritur, An sit idem re actus, intentio finis, & electio eius, quod ducit ad finem. Sunt tres opinioniones. **Prima** habet semper esse duos actus re distinctos, quando cum vnus volumus, vel intendimus propter alterum, quia tunc appetitio vnus est causa appetitionis alterius; sed causa, & effectus semper re distinguuntur inter se; ergo vbicumque sunt duo actus, quorum vnus est causa efficiens, & alter est effectus, necessario re ipsa differunt. Ita Gregor. 1. d. 1. quest. 1. art. 2. Marfil. 1. quest. 4. art. 1. dub. 2. **Secunda opinio** docet, intentione finis, & electionem, eorum quæ sunt ad finem consequendum, semper esse eundem re, & numero actum. Sicut, inquit, in motu quo quis ex vno loco recedens accedit ad alium: vbi recessus ex vno loco, & accessus ad alium, sunt re vnus, & idem motus. Item sicut quando vnum, & idem superna loca sua leuitate petit, & vi deinde deorsum tractum descendit, ascensus, & descensus sunt vna, & eadem res sursum tendens, & postea deorsum delata: sic etiam cum quis finem intendit, vt per aliqua vtilia remedia obtinendum, & cum deinde ea vtilia eligit ad finem consequendum, idem est actus re, quo ex fine sibi proposito, & optato ad ea deuenit, quæ vt apta, & i-

donea de ligat, & ex rebus delectis ad finem tandem adspirat, ac peruenit. **Tertia opinio** tradit aliquando intentionem, & electionem esse eundem re, & numero actum; aliquando vero esse diuersos actus: hoc probant Ocham, & Gabriel. 1. d. 1. quest. 1. art. 3. dub. 2. & 2. d. 38. quest. 1. artic. 3. dub. 2. Mai. 1. d. 1. quest. 10. quia aliquando ea quæ sunt ad finem, eligimus, nõ quidem ex appetitione finis excitati, & moti, sed solum ex ipsa finis bonitate impulsu; ita vt vnus prorsus sit actus, quo ea quæ sunt ad finem volumus ob bonitatem finis, non autem ob eius appetitionem: volumus medicinam, vt vtilem ad sanitatem consequendam, volumus eleemosynæ largitionem, vt charitati congruentem. Sicut enim finis appetitio potest nos permouere ad eligenda quæ referuntur ad finem, sic etiam bonitas finis sæpe nos allicit, & mouet ad amplectenda, quæ ducunt ad finem: nam quæcumque res voluntati obiecta tanquam bona, & conueniens, potest nos excitare, & impellere ad appetendum, & sicut ratio voluntati potest offerre finem, verbi gratia sanitatem, vt medicinæ vel deambulationis remedio obtinendam: sic voluntas vno actu potest velle, & intendere sanitatem, vt hoc, aut illo remedio comparandam. **Aliquando** verò appetimus ea, quæ nos ad finem dirigunt, moti & impulsu ex appetitione ipsius finis: & tunc sunt in nobis duo actus: vnus, qui est appetitio finis, alter qui est appetitio eorum, quæ diriguntur ad finem: & prior actus præcedit, & est causa, & origo secundi. Sed cum appetimus, quæ referuntur ad finem ex bonitate finis incitati, tunc non sunt duæ appetitiones: eo quod nulla antecedit appetitio finis, sed solum bonitas finis alliciens gignit, ac parit in nobis appetitionem eorum, quæ ducunt ad finem: pari enim ratione bonitas rei iucundæ, gratæ, pulchræ, vel honestæ, inuitat, allicit, mouet, & impellit voluntatem: & in ea ingenerat appetitionem, & amorem sui. **Fatemur** igitur cum Gregorio Arimineni, quocumque appetimus, quæ diliguntur ad finem ex appetitione, & amore finis, esse duos actus re distinctos, quorum vnus est causa efficiens alterius: at verò dubitari non potest, quin aliquando sit vnus actus, quo appetimus, quæ referuntur ad finem moti solummodo ex bonitate finis: eadem ratione cum quis peccatum odio habet propter Deum, potest esse vnus actus odij, & possunt etiam esse duo actus: vnus, qui sit odium peccati, & alter, qui sit amor in Deum. Si enim peccatum detestemur solummodo moti ex bonitate Dei, qui peccatis offenditur, tunc vnus tamen est actus, nimirum odium, vel detestatio peccati ob offensum Deum animo, & voluntate suscepta: vnus actus est simplex, quo detestor peccatum, vt Dei charitati contrarium, vt Deum ipsum offendit: licet duo sint actus, quum detestor peccatum, quia Deum, quem per peccatum offendi, diligo. Sic vnus est actus, quo volo, & appeto medicinam, vt vtile, & commodum remedium ad sanitatem consequendam: quamuis duo sint actus, cum medicinam volo, & eligo, quia sanitatem concupisco. Sic vnus actus est causa alterius, videlicet appetitio finis causa est electionis eius, quod nos ducit ad finem: illic verò solum bonitas finis est causa, ob quam eligi-

Medina. 1.
2. q. 12. a. 4.
Cp. q. 8. a. 3.

S. Tho. 2. 2.
q. 8. a. 3. Cp.
q. 12. ar. 4.
Bonau. 2.
d. 38. dub.
4. circa
textu. Ri.
chard. 2. d.
38. a. 3. q. 4.
Dur. 2. d.
38. q. 3. 1. d.
1. q. 1. ar. 2.
post solutio
nem argu-
mentorum
contra 4.
concl. Ca.
ret. Copra.

mus, quod est vtile ad finem assequendum.

Ad id verò quod dicebatur in secunda opinione, recessum ex vno loco, & accessum ad alium, semper esse vnum, & eundem motum. Respondeo, rem ex vno loco recedentem, & accedentem ad alium, esse quidem eandem; sed accessum tamen, & recessum esse duos motus, quia sunt ad fines, & terminos distinctos. Idem dicimus de ascensu, & descensu eiusdem rei. Sic etiam ortus rei vnus est interitus alterius, vt Philosophi tradiderunt, nihilominus tamen sunt mutationes diuersæ. **Obijcies;** Appetitio eius, quod ducit ad finem suapte natura continet finem: rursus appetitio finis, vt per aliquid obtinendi, includit necessarium id, per quod ipsum assequimur: ergo appetitio eius, quod refertur ad finem, semper est finis: & è cōtrario appetitio finis semper est eius, quod ad finem dirigitur. Respondeo, finem, & id, quod ducit ad finem ad se inuicē referri: & ideo quandoque id, quod est aptum ad finem, appetitur; vel appetitur ob bonitatem finis, vel ob appetitionem, & amorem eiusdem finis, & ita vno, vel duobus actibus: pari ratione cum appetitur finis, vt per aliquid obtinendus, in huiusmodi appetitione necessarium est id, per quod finem consequimur, tanquam vtile ad assequendum finem, includi; non tamen appetitio eius semper in ea continetur, vt actus ab intentione distinctus. ex his omnibus perspicitur id esse verum, quod O-cham, Gabriel, & Maior, & alij tradiderunt, eundem actum esse posse amorem, & odium comparatione diuersorum, vt amor Dei, & odium peccati propter Deum. item eodem actu, posse nos duo diligere, vnum plusquam aliud, vt cum diligimus Deum, & proximum propter Deum, finem, & id, quod nos ducit ad finem, parentem magis quam amicum, quoniam licet idem actus simul intensior, & remissior esse non possit, possumus tamen vnum firmitus amare, quam aliud, quia difficilius ab amore vnus, quam alterius auellimur: quod minus amamus eius amorem facilius deponimus. item cum duo simul amamus, vnum magis, quam aliud diligimus, quia ei potiora, & plura bona cupimus, vt Deo plura, & maiora bona volumus, quam proximo. Sic eodem actu, simul plura peccata detestamur, & vnum magis, quam aliud: quia vnum est alio deterius, & peius.

Cap. XXV.

De electione actu voluntatis elicito.

De electio-
ne S. Tho.
1.2.9.13.
Nyssen. lib.
5. c. 24. Da-
masce. lib.
1. c. 25. fid.
Orthodo.
Arist. lib. 6
Ethi. c. 2.

PRIMO queritur, An electio sit actus elicitus in voluntate; Aristoteles aliquando vt rem dubiam reliquisse videtur, vt potè qui dixerit, electionem esse, aut intellectum appetentem, aut appetitum intelligentem: Sed alibi tamen plane statuit, electionem esse actum voluntatis, non qualemcunque, sed ex consultatione, & deliberatione rationis, & quia electio natura sua requirit consultationem rationis, ex qua proficitur: ideo Aristoteles dixit, electionem esse, aut appetitum intelligentem, aut intellectum appetentem: hoc est, aut rationem consultantem, aut appetitum intelligentem: quod est dicere, voluntatem ex consultatione rationis exortam. Animadu-

tendum tamen primò est, nos cum finem assequi studemus statim inquirere ea, quæ sunt vtilia ad finem assequendum, & in hac inquisitione consultamus, quid sit vtile, vel magis vtile ad finem optatum, ac deinde iudicamus quid sit vtilius cæteris, vel quid vtile. Et postquam iudicatum est, voluntas eligit inter plura vtilia id, quod vtilius iudicatur. Ex quo efficitur, vt electio in nobis duplicem respectum, & ordinem habeat, vnum ad finem, quoniam ex fine mouemur ad eligendum, quod conducit ad finem; alterum ad remedia inquisita iam, & inuenta, tanquam ad finem vtilia, & conducibilia, quibus comparatur, & præferatur id, quod eligitur, vt vtilius ad finem assequendum. Et ideo electio Græce dicta est *prohairesis* quasi præelectio, quia vnum alijs inter multa vtilia anteponitur. Cum enim plura sint inuenta remedia, electio est approbatio vnus, cæteris neglectis, & reiectis.

Secundo, Animaduertendum est, Electionem trifariam accipi solere. **Primo**, vt est actus, quo absolute, & simpliciter inter plura vnum amamus cæteris relictis etiam sine vlla consultatione prioris, & huiusmodi electio conuenit Deo, qui inter multa vnum vult, & approbat alijs posthabitis, & omisis; & hæc voluntas dicitur electio. Quia tamen Deus omnia nouit, consultatione non vitur ad eligendum: nos verò quia multa ignoramus, ideo eligimus perquirendo, consultando, & iudicando, & propterea Damasc. inquit, lib. 2. de fide ortho. c. 22. in Deo voluntatem quidem dicimus, at electionem propriè non dicimus, neque enim deliberat Deus: ignorantis quippè est consilium inire: sic ille. **Secundo** modo electio accipitur, vt est actus, quo quippiam volumus, ita tamen, vt id possimus non velle; Et propterea liberè volumus: & eatenus dicimur id bonum, quod volumus, eligere, quia cum aliqui possemus velle, & non velle, volumus tamen: & hæc libertas sufficit ad cuiuscunque peccati, vel meriti rationem, tamen si nulla alia adfir rationis consultatio. nam sufficit integra rei oblatæ notitia, qua potestas nobis est eam appetere, vel respicere. **Tertio** modo accipitur electio, vt est actus, quo voluntas sibi obiectis, atque propositis duobus bonis iucundis, vel duobus honestis, vel vno iucundo, & altero honesto, vnum vult & appetit, altero posthabito, & neglecto absque vlla alia consultatione: atque hæc etiam libertas sufficit ad peccati, vel meriti rationem in nostris actionibus ponendam.

Secundo queritur, An electio possit esse finis, an verò solummodo sit eorum, quæ referuntur ad finem. Respondeo, Aristotelem aperte docere, electionem ab actu volendi, & intendendi differre. nam velle, & intendere sunt finis: Velle quidem est finis, vt per se, & absolute boni; & proinde est boni, vel iucundi, vel honesti, quoniam iucunda, & honesta propter seipsa appetuntur: Intendere verò, est finis non simpliciter, sed tanquam boni per aliquid obtinendi, quare est finis tanquam boni, cuius gratia alia expetuntur: Electio verò semper est boni tanquam vtilis ad finem consequendum. Velle igitur, & intendere, sunt bonorum, quæ iucunda, vel honesta re ipsa, vel hominum exultatione, & opinione sunt,

Electio

Richa. 1. d.
1. ar. 1. g. 4.

Aristo. lib.
Ethi. 3. c.
2. Nyssen. &
Damasce.
& S. Tho.
locis citat.